

วิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

“ชีวิตคู่”*

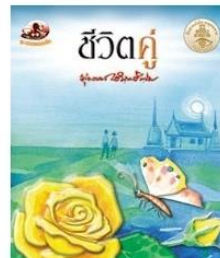
ผู้เขียน : พุทธทาสภิกขุ

ปีที่พิมพ์ : 2551

จำนวนหน้า : 60 หน้า

สำนักพิมพ์ : สุขภาพใจ

ISBN 978-974-409-923-5

พระครูใบฎีกาศักดิ์ดา กิตติสมปนโน (เหลาลาปะ), พระมหามิตร ฐิตปญโญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phrakru Baithika Sakda Kittisampanno (Lhoalapa), Phramaha Mit Thitapanyo

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: sakda0831495663@gmail.com

บทคัดย่อ

หนังสือเล่มนี้สรุปความได้ว่า หลักการดำเนินชีวิต หรือการมีชีวิตคู่ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสนาในหลากหลายแง่มุม เริ่มตั้งแต่การมีชีวิตคู่ที่ดี มีหลักธรรมสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน (คิทธิปฏิบัติ) มีศีลธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับดำเนินชีวิต ไปจนถึงการมีชีวิตคู่ขั้นสูง (ชีวิตคู่อุดมคติ) ที่เข้าใจชีวิตและสังขารแล้วเป็นเพื่อนเดินทางไปสู่ธรรมะสูงสุด คือ นิพพานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การใช้ประโยชน์ และโยนิโสมนสิการจะเป็นทางเกิดแห่งแนวคิดที่ถูกต้อง และนำเราท่านทั้งหลายไปสู่ความดีงามทั้งปวงในการดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือนครองคู่ชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ตลอดจนเป็นพื้นฐานของความเจริญแห่งศีล สมาธิ และปัญญาต่อไป

โครงสร้างหนังสือ

หนังสือ ชีวิตคู่ เล่มนี้ เป็นหนังสือดี 1 ใน 100 เล่ม จัดอยู่ในชุด ธรรมะครองใจ ชุดนี้ประกอบด้วยหนังสือ ชีวิตคือการต่อสู้, ชีวิตนี้มีค่า, แนวครองชีวิต, การทำชีวิตให้มีธรรมะ, หนทางอันประเสริฐสำหรับดำเนินชีวิต, ธรรมะเป็นคู่ชีวิต, หลักตัดสินใจปัญหาชีวิต, ชีวิตคู่. เป็นหนังสือที่รวบรวมคำสอน-คำบรรยายของท่านพุทธทาสภิกขุในบริบทของคำว่า “ชีวิตคู่” เป็นธรรมบรรยายอยู่ในชุด “วิถีแห่งชีวิต” ซึ่งบรรยายแก่คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ สวนหินโรงเรียนธรรมชาติ สวนโมกขพลาราม ระหว่างวันที่ 16 ถึง 21 มีนาคม 2523

*ได้รับบทความ: 26 ม.ค. 2564; แก้ไขบทความ: 28 ก.พ. 2564; ตอปรับตีพิมพ์: 30 เม.ย. 2564

เนื้อหาโดยรวมของหนังสือเล่มนี้ ได้พูดถึงหลักการดำเนินชีวิต หรือการมีชีวิตคู่ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสนาในหลากหลายแง่มุม เริ่มตั้งแต่การมีชีวิตคู่ที่ดี มีหลักธรรมสำหรับภราวาสผู้ครองเรือน (คิปปิปฏิบัติ), มีศีลธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับดำเนินชีวิต ไปจนถึงการมีชีวิตคู่ขั้นสูง (ชีวิตคู่อุดมคติ) ที่เข้าใจชีวิตและสังขารแล้วเป็นเพื่อนเดินทางไปสู่ธรรมะสูงสุด คือนิพพาน เป็นหนังสือที่จะทำให้เรารู้ว่า เราควรจะใช้ชีวิตคู่อย่างไรจึงจะถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสนา

หนังสือเล่มนี้ไม่มีการเขียนแบ่งหมวดหรือแต่ละบท แต่จะเป็นเขียนมาจากการบรรยายเชิงพรรณนา เพราะหนังสือเล่มนี้เป็นการจัดพิมพ์การบรรยายธรรมแก่คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนื้อหาโดยรวมได้กล่าวถึงหลักการดำเนินชีวิต หรือการมีชีวิตคู่ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสนาในหลากหลายแง่มุม เริ่มตั้งแต่การมีชีวิตคู่ที่ดี มีหลักธรรมสำหรับภราวาสผู้ครองเรือน (คิปปิปฏิบัติ), มีศีลธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับดำเนินชีวิต ไปจนถึงการมีชีวิตคู่ขั้นสูง (ชีวิตคู่อุดมคติ) ที่เข้าใจชีวิตและสังขารแล้วเป็นเพื่อนเดินทางไปสู่ธรรมะสูงสุด คือนิพพาน เป็นหนังสือที่จะทำให้เรารู้ว่า เราควรจะใช้ชีวิตคู่อย่างไรจึงจะถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสนา

เนื้อหาโดยย่อ

เมื่อพิจารณาตามเนื้อเรื่องของหนังสือเรื่อง **ชีวิตคู่** จะมีคำหลักอยู่ 5 คำ คือ ธรรม ชีวิต สืบพันธุ์ ชีวิตคู่ และมนุษย์ ตามลำดับ ดังนี้

1. ธรรม

ธรรม ท่านพุทธทาสหมายถึง ทุกสิ่งไม่ยกเว้นอะไร แม้แต่สิ่งที่ไม่ใช่ธรรม หรือที่เรียกกันว่า “อธรรม” เพราะว่า ธรรม หมายถึงธรรมชาติ และชีวิตนี้ก็เป็นธรรมชาติทั้งร่างกายและจิตใจ ในร่างกายในจิตใจจิตนี้มันมีกฎของธรรมชาติอยู่ สิ่งอยู่ ควบคุมอยู่ มันจึงเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ

2. ชีวิต

ชีวิต คือการต่อสู้ เป็นการต่อสู้ในตัวเอง เพราะว่าวิวัฒนาการทุกอย่างมันมีอุปสรรค ฉะนั้น จึงมีการต่อสู้ในกระแสแห่งวิวัฒนาการ ถ้าพ่ายแพ้มันก็สูญหายไป ถ้าชนะมันก็เหลืออยู่ แม้ว่ากระแสอันยืดยาวของวิวัฒนาการตั้งแต่ที่แรกมา มันก็มีการต่อสู้ จนชนะเหลืออยู่เป็นคนอย่างเราๆ นี้ ที่จะอยู่ต่อไปนี้ก็ยังคงต่อสู้ต่อสู้พื้นฐาน ก็คือต่อสู้ให้มันรอดชีวิตอยู่

3. สืบพันธุ์

การสืบพันธุ์ คือการสืบทอด ถ่ายทอดสายพันธุ์ ไม่ให้สูญพันธุ์ การสืบพันธุ์มันต้องเป็นคู่ ไม่มีคู่มันก็สืบพันธุ์ไม่ได้ เพราะว่ามันต้องการจะแบ่งแยกออกไปจากที่มันมีอยู่เดิม ฉะนั้น ท่านพุทธทาสจึงหมายถึง การสืบพันธุ์โดยการสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เป็นคู่ ถ้าไม่มีการสืบพันธุ์ เป็นอันว่าล้มเลิกกันหมดไม่มีอะไรเหลือ เพื่อยังมีอยู่ก็เพราะมีการสืบพันธุ์

4. ชีวิตคู่

คำว่า “ชีวิตคู่” หมายถึง ธรรมชาติที่แยกให้มีเป็นคู่ หรือเป็นเพศคู่ คือเพศผู้หรือเพศเมีย ถ้าใช้สำหรับมนุษย์ก็เพศหญิง และเพศชาย ในสิ่งที่มีชีวิตจะต้องมีส่วนที่เป็นจุดสำคัญของสิ่งที่เรียกว่า เพศ : เป็นเพศผู้-เป็นเพศเมีย

5. มนุษย์

มนุษย์ หมายถึง มีจิตใจสูง ถ้าไม่มีจิตใจสูงไม่ใช่มนุษย์ มน-ใจ, อย-สูง, มนุษยะ-จิตใจสูง คือว่า จิตใจที่ได้รับการศึกษาอบรมเรื่อยมาจนสว่างไสว-สูง นั้นเรียกว่า มนุษย์ ถ้าไม่อย่างนั้นก็เหมือนสัตว์เดรัจฉานทั่วไป คือมันต่ำ ไม่สูง

ท่านพุทธทาสยังได้เปรียบเทียบสอนให้เข้าใจอีกว่า ชีวิตมันก็คือธรรมชาติ ความเป็นไปตามธรรมชาติ มีร่างกาย มีจิตใจไปด้วยกัน เปรียบคนสองคน คือ คนหนึ่งงอyleี้ยขาเดินไม่ได้ หรือมือก็ใช้การไม่ได้ อีกคนหนึ่งนั้นสมบูรณ์ทุกอย่าง เว้นแต่ตาบอดอย่างเดียว ทีนี้เขามารวมกัน คนตาดีให้คนเปลี้ยขึ้นขี่บนคอของคนตาบอด แล้วก็บัญชาให้คนตาบอดทำทุกอย่างตามที่คนตาดีที่ขี่อยู่บนคอ นี่คือร่างกายนี้เหมือนกันกับคนตาบอด แข็งแรง และส่วนจิตใจเหมือนกับคนตาดี แต่ว่าเป็นง่อยอยู่บนคอคนตาบอด แล้วก็ไปด้วยกันได้ ฉะนั้นอุปมาชีวิตที่มันจะต้องเป็นไปด้วยกันโดยร่างกายและโดยจิต เรียกว่าธรรมชาติเป็นอย่างนั้น เขาก็มองเห็นความเป็นอย่างนั้น แล้วก็บอกให้สังเกต ก็คือเรานี้แหละ เราจะต้องใช้ร่างกายให้ถูกต้อง ซึ่งมันเหมือนกับคนแข็งแรง แต่ตาบอด แล้วก็ใช้จิตที่ถูกต้องซึ่งเหมือนกับคนง่อยแต่ตาดีเอามารวมกันเข้า ก็สำเร็จประโยชน์ ทีนี้มันก็มาเป็นชีวิตขึ้นมา จะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ นี่เป็นคน เป็นสัตว์ เป็นสิ่งที่มีชีวิตขึ้นมาได้ ไม่ว่าชีวิตสัตว์เดรัจฉาน หรือชีวิตต้นไม้

ข้อควรนำมาพิจารณาในภาพรวม

1. ด้านโครงสร้างของหนังสือ

เนื้อหาโดยรวมของหนังสือเล่มนี้ ได้พูดถึงหลักการดำเนินชีวิต หรือการมีชีวิตคู่ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสนาในหลากหลายแง่มุม เริ่มตั้งแต่การมีชีวิตคู่ที่ดี มีหลักธรรมสำหรับภรรยาผู้ครองเรือน (คิหิปฏิบัติ), มีศีลธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับดำเนินชีวิต ไปจนถึงการมีชีวิตคู่ขั้นสูง (ชีวิตคู่อุดมคติ) ที่เข้าใจชีวิตและสัจธรรม แล้วเป็นเพื่อนเดินทางไปสู่ธรรมะสูงสุด คือนิพพาน เป็นหนังสือที่จะทำให้เราารู้ว่า เราควรจะใช้ชีวิตคู่อย่างไรจึงจะถูกต้องและสมบูรณ์ตามหลักพุทธศาสนา

2. ด้านเนื้อหาและคุณค่าวรรณกรรม

ในหนังสือเล่มนี้เกือบทั้งเล่ม ท่านพุทธทาสได้ใช้ข้อความกระตุ้นให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความเป็นหลักธรรมชาติของคู่ชีวิต ไม่หมกมุ่นหลงระเหิดในกามารมณ์จนเกินเหตุ ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม ท่านพุทธทาสท่านสอนให้รู้จักความพอประมาณในสิ่งเหล่านี้ เพื่อจะกระตุ้นให้คนใน

สังคม ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม จริยธรรมอันดีงามของสังคม เพื่อเร่งบำเพ็ญทั้งทางด้าน กายภาพ พุทธิภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ ให้ทำความดีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ฝึกปฏิบัติธรรมทั้งใน ส่วนศีล ส่วนสมาธิ และส่วนปัญญา เพื่อให้บรรลุ มรรค ผล นิพพานต่อไป ตัวอย่างเช่น คติปฏิบัติที่สมบูรณ์ มัน ก้อยู่ด้วยการมีศีลอย่างที่ว่านี้ แล้วก็มีธรรมะอย่างที่ยก คือว่าเราอยู่เพื่อจะเป็นมนุษย์ที่ดีในโลก ไม่ใช่มาอยู่ เพื่อมัวเมากามารมณ์ ถ้ามัวเมากามารมณ์มันก็เตลิดเปิดเปิงไปในทางที่น่าเกลียดน่าชัง จนในที่สุดมันก็ล้มเหลว มันก็วินาศ เติญนี้เรามาควบคุมได้แล้ว ก็เป็นมนุษย์ที่ดี เพื่อว่าโลกนี้มันจะมีสิ่งที่มีค่า คือมีมนุษย์ที่ดี ถ้าโลกนี้ ไม่มีมนุษย์ที่ดีที่ถูกต้อง โลกนี้ก็ไม่มีค่า กลับจะเป็นนรกไปเสียอีก กามในทัศนะของพระพุทธศาสนามีทั้งผลบวก และผลลบ กามถือว่าเป็นคุณค่าของชีวิตในทางโลกและในขณะเดียวกันต้องมีธรรมกำกับอยู่ด้วย จึงจะ จัดว่ามี คุณค่าต่อชีวิตมนุษย์

ท่านพุทธทาสกล่าวสอนอีกว่า เป็นมนุษย์กันให้ถูกต้อง แม้เป็นชีวิตคู่ มันก็ทำให้โลกนี้มันน่าดู ให้มันมี ค่า เพราะว่า เรื่องชีวิตคู่นี้มันเป็นหลักไม่ได้แล้ว มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ก็ผสมโรงกับมันให้มันเป็นชีวิตคู่ที่ดี ที่ถูกต้อง ที่ไม่เป็นอันตรายแก่โลกนี้ ฉะนั้น จึงควรประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ของสังคมต่อไป

ท่านพุทธทาสกล่าวสอนอีกว่า ชีวิตคู่อุดมคติสูงสุดเพื่อนิพพาน ผัวเมียคู่นั้นจะต้องศึกษาชีวิตในแง่ของ ความจริงสูงสุด คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เรื่อยๆไป เขาจึงไม่เคยทะเลาะกัน เขาไม่เคยกัดกัน เขาไม่เคยหึง หวงกัน เขาไม่ทำอะไรอย่างที่คนธรรมดาทำ มันก็กลายเป็นเพื่อนเดินทางไปสู่ธรรมะสูงสุดได้ คือนิพพาน

ท่านพุทธทาสได้กล่าวว่า มนุษย์สมัยนี้สามารถจะคัดโกงธรรมชาติ คือบริโภคมารมณ์อย่างเดียว โดยไม่ต้องสืบทอด สมัยนี้มีเครื่องมือคุมกำเนิด ไม่ต้องสืบทอด แต่ประพฤติทางกามารมณ์กันสุดเหวี่ยง บริโภคมารมณ์โดยไม่ทำการสืบทอดก็ได้ นี่คือนมนุษย์ปัจจุบันจะต่างกับมนุษย์สมัยก่อน

ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า ตามหลักชีววิทยาเน้นความสำคัญในสัญชาตญาณแห่งการ ต่อสู้เพื่อรอดชีวิตอยู่ สัญชาตญาณแห่งการสืบทอด คือสัตว์รู้จักสืบทอดเองโดยไม่ต้องสอน ต้นไม้ก็มีการ สืบทอด เหมือนกับว่าธรรมชาติเป็นไปเอง เขาจัดมาเสร็จที่มันสืบทอดได้โดยง่าย

นอกจากนี้ท่านพุทธทาสได้กล่าวถึงปัญหาเพศของฆราวาสที่ว่า ความรู้สึกทางเพศมันลึกลับซับซ้อน จนมีคนกล่าวว่า motive ต่างๆ ของมนุษย์ นี้มาจากความรู้สึกทางเพศ เช่น ชักมัน พรอยด์ เป็นต้น ในเพศ ฆราวาสนั้นมันเกี่ยวกับเพศ เช่นเราแต่งตัวมันก็เกี่ยวกับเรื่องเพศ เพราะว่ามันต้องการจะยั่วเพศฝ่ายตรงกันข้าม แม้โดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว และท่านพุทธทาสได้กล่าวเตือนสติคนในสังคมปัจจุบันนี้อีกว่า คู่สามีภรรยาอุดมคติที่ดี คือมี ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความรัก ความสามัคคีที่ประกอบไปด้วยธรรม ไม่ประกอบกิเลส ถ้าไม่เอาธรรมะ เข้ามา ความรู้สึกตามสัญชาตญาณอันนี้จะต่ำ เป็นไปตามอำนาจของกิเลส

3. เบื้องหลังของผู้รจนา

จากประวัติของท่านพุทธทาส ท่านใส่ใจศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ จนเกิดความเข้าใจซึ่งถึงแก่นของพระพุทธศาสนา ต้องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านจึงอุทิศตนให้แก่พระพุทธเจ้าและพุทธศาสนา มีผลงานมากมาย ทั้งยังรู้รอบด้าน เก่งในทางปรัชญาและศาสนา มีความรู้แตกฉานด้านภาษาอังกฤษและภาษาบาลี แต่งกลอนธรรมะได้กินใจ และได้ทำคุณูปการต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จนได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโกว่าเป็นบุคคลดีเด่นของโลก

4. เจตนาของผู้รจนา

ท่านพุทธทาสได้ตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้ชาวโลกได้พบสุข ได้พ้นทุกข์ โดยการเผยแผ่หลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างไม่มีเงื่อนไขใดๆ และถือเป็นหลักมาตลอดว่าหนังสือที่ท่านได้รจนาทุกๆ เล่ม ท่านพุทธทาสเป็นผู้ที่ทำงานไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย รังสรรค์ผลงานไว้มากมาย ทั้งงานเขียนและการเทศนา ท่านดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย สมถะ และพร่ำสอนอยู่เสมอว่าให้ปฏิบัติจิตตภาวนา เพื่อ มรรค ผล นิพพาน ท่านสอนตั้งแต่ในเรื่องผิวเผิน เช่น **ชีวิตคู่** ซึ่งเป็นเรื่องของดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ใช้ชีวิตในการครองคู่กัน ให้ทั้งสองฝ่ายใช้ชีวิตให้มีความสุข มีผล ดำรงตนให้มีธรรม หรือเป็นธรรมชาติที่ไม่ขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่ใช่เพื่อสนองความต้องการกามารมณ์เพียงอย่างเดียว แต่ให้เป็นไปเพื่อการสืบพันธุ์ ให้เป็นคู่ชีวิตที่อุดมมงคลไปจนถึงนิพพาน

5. จุดหมายของผู้รจนา

จากที่ผู้จัดทำได้พิจารณาในเรื่อง **ชีวิตคู่** ของท่านพุทธทาสอย่างรอบครอบ โดยการตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาในทุกๆ ตอน ท่านพุทธทาสมีจุดหมายในการเขียนเรื่องนี้ ผู้ตีความพอสรุปได้ว่า ท่านต้องการให้ชาวพุทธและมนุษย์ได้เข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนา รู้หลักธรรมะที่ถูกต้องในเรื่องของการครองคู่ ดำรงชีวิตเพื่อการสืบพันธุ์อย่างถูกต้อง และพากันปฏิบัติธรรมเพื่อลดความทุกข์ลงจนสามารถเข้าถึงพระนิพพานในระดับต่างๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ให้มีศีล สมาธิ ปัญญา รู้จักพัฒนาตน พัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นทีละเล็กละน้อย จนสังคมสงบร่มเย็น เพราะมีแต่ผู้ประพฤติธรรม ไม่ก่อความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น ท่านสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้คนทำความดี เร่งทำความเพียร ให้รู้คุณและโทษของกามารมณ์อย่างถูกต้อง เพื่อไม่เกิดปัญหากับสังคมปัจจุบัน

สรุป

จุดเด่นของหนังสือ“ชีวิตคู่”

1) ด้านโครงสร้างของหนังสือ

หนังสือเรื่อง **ชีวิตคู่** นี้ เนื้อหาสาระสำคัญ พอสรุปเป็น 5 ประเด็นได้ดังนี้

1. ธรรม เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่สิ่งที่ไม่ใช่ธรรม เพราะว่า ธรรม หมายถึง ธรรมชาติ และชีวิตนี้ก็เป็นธรรมชาติทั้งร่างกายและจิตใจ ในร่างกายในชีวิตจิตใจนี้มีกฎของธรรมชาติอยู่ ควบคุมอยู่ มันจึงเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ

2. ชีวิต คือการต่อสู้ เพราะว่ามี การต่อสู้ อยู่ในกระแสแห่งวิวัฒนาการ ถ้าพ่ายแพ้มันก็สูญหายไป ถ้าชนะมันก็เหลืออยู่ มันก็มีการต่อสู้ จนชนะเหลืออยู่เป็นคนอย่างเราๆ นี่ ที่จะอยู่ต่อไปนี่ก็ยิ่งต่อสู้เพื่อชีวิต ต่อสู้พื้นฐาน ก็คือต่อสู้ให้มันรอดชีวิตอยู่

3. การสืบพันธุ์ เป็นการสืบทอด หรือถ่ายทอดสายพันธุ์ ไม่ให้สูญพันธุ์ การสืบพันธุ์มันต้องเป็นคู่ เพราะว่ามันต้องการจะแบ่งแยกออกไปจากที่มันมีอยู่เดิม การสืบพันธุ์โดยการสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เป็นคู่ ถ้าไม่มีการสืบพันธุ์ เป็นอันว่าล้มเลิกกันหมดไม่มีอะไรเหลือ

4. ชีวิตคู่ เป็นเรื่องธรรมชาติที่แยกให้มีเป็นคู่ คือเพศผู้หรือเพศเมีย ถ้าใช้สำหรับมนุษย์ก็เพศหญิงและเพศชาย ในสิ่งที่มีชีวิตจะต้องมีส่วนที่เป็นจุดสำคัญของสิ่งที่เรียกว่า เพศ : เป็นเพศผู้-เป็นเพศเมีย

5. มนุษย์ ต้องเป็นผู้มีจิตใจสูง ถ้าไม่มีจิตใจสูงไม่ใช่มนุษย์ จิตใจสูง คือว่า จิตใจที่ได้รับการศึกษาอบรมเรื่อยมาจนสว่างไสว-สูง นั้นเรียกว่า มนุษย์ ถ้าไม่อย่างนั้นก็เหมือนสัตว์เดรัจฉานทั่วไป คือมันต่ำ ไม่สูง

2) ด้านเนื้อหาและคุณค่าวรรณกรรม

1. แนวคิดในการครองคู่ชีวิต

2. หลักการดำรงชีวิตของการครองคู่ตามหลักศีลธรรม ไปจนถึงชีวิตอุดมคือถึงพระนิพพาน

3) ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาหนังสือ **ชีวิตคู่** ผู้วิจารณ์มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้อ่านควรจะศึกษาจากพระไตรปิฎกไปด้วย และถ้าจะนำคำกล่าวของท่านพุทธทาสอ้างถึงพุทธวจนะไปอ้างอิงก็ควรค้นว่าอยู่ในพระไตรปิฎกฉบับไหน เล่มไหน ข้อไหน หน้าไหน เพื่อนำไปอ้างอิงต่อไป เช่น ขุดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น และควรอ่านพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับต่างๆ เพิ่มเติมเพื่อความแตกฉานในทางธรรมเพิ่มขึ้น

2. ผู้อ่านควรนำเอาความรู้ที่ได้รับในครั้งนี้นำไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และควรศึกษาศาสตร์ต่างๆ เพื่อนำมาบูรณาการกับพระพุทธศาสนาด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง ชีวิตคู่ในครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ประเด็นเด่นที่สำคัญของท่านพุทธทาส คือ ท่านต้องการให้ชาวพุทธและมนุษย์ได้เข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนา รู้หลักธรรมะที่ถูกต้องในเรื่องของการครองคู่ ดำรงชีวิตเพื่อการสืบพันธุ์อย่างถูกต้อง และพากันปฏิบัติธรรมเพื่อลดความทุกข์ลงจนสามารถเข้าถึงพระนิพพานในระดับต่างๆ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ได้ ให้มีศีล สมาธิ ปัญญา รู้จักพัฒนาตน พัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นทีละเล็กทีละน้อย จนสังคมสงบร่มเย็น โดยใช้ข้อความกระตุ้นให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความเป็นหลักธรรมชาติของคู่ชีวิต ไม่หมกมุ่นหลงระเริงในกามารมณ์จนเกินเหตุ ก่อให้เกิดปัญหากับชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม ท่านพุทธทาสท่านสอนให้รู้จักความพอประมาณในสิ่งเหล่านี้ เพื่อจะกระตุ้นให้คนในสังคม ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม จริยธรรมอันดีงามของสังคม เพื่อเร่งบำเพ็ญทั้งทางด้านกายภาพ พุทธิภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ ให้ทำความดีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ฝึกปฏิบัติธรรมทั้งในส่วนศีล ส่วนสมาธิ และส่วนปัญญา ท่านพุทธทาสกล่าวสอนอีกว่า เป็นมนุษย์กันให้ถูกต้อง แม้เป็นชีวิตคู่ มันก็ทำให้โลกนี้มันน่าดู ให้มันมีค่า เพราะว่า เรื่องชีวิตคู่นี้มันเป็นหลักไม่ได้แล้ว มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ก็ผสมโรงกับมันให้มันเป็นชีวิตคู่ที่ดีที่ถูกต้อง ที่ไม่เป็นอันตรายแก่โลกนี้ ฉะนั้น จึงควรประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมของสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พุทธทาสภิกขุ. (2551). *ชีวิตคู่*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ.